

A professzor

[1]

2022. november végén egy monodráma ősbemutatóval várja közönségét a JESZ, mely a PTE orvosi karának támogatásával valósul meg. Miközben Mikuli János rendező és Inhof László, az előadó próbálnak, én a darab írójával beszélgettem.

Ön személyesen ismerte Romhányi professzort. Hogy kerültek kapcsolatba?

A '80-as években az MTV Pécsi Stúdiójának szerkesztőjeként dolgoztam, és tervbe vettük, hogy a tudomány jelentősebb műhelyeiről készítsünk sorozatot. Így kerültem kapcsolatba, dr. Tekeres Miklós tanácsára, az akkori Pécsi Orvostudományi Egyetem Patológiai Intézetének nyugalmazott igazgatójával, dr. Romhányi Györggyel, a neves, nemzetközi hírű tudóssal. A felvételek előtt több alkalommal is találkozásunk, sokat beszélgettünk, mindenféléről. Tudni kell róla, hogy bár kihasználta a sajtó lehetőségeit, az újságírókat nem igazán kedvelte, olyan volt velük szemben is, mintha a hallgatóit vizsgáztatná. Mindig visszakérdezett, csavaros művelődéstörténeti kérdésekkel hozta zavarba a riportereket. Ennek ellenére soha nem volt megalázó, vizsgán is inkább addig faggatta a hallgatóit, hogy ne kelljen buktatnia. Maximalista volt, és ezt másokon is számon kérte. Számára az nem lehetett kifogás, hogy „nem volt elég időm készülni”, akkor feltette a kérdést, hogy „mit csinált éjszaka?”, merthogy alvás helyett tanulni is lehetett volna... Ritkán dicsért, de mikor erről kérdezték, azt válaszolta: „nem dicsértem, viszont hagytam, hogy a vállamra álljon, mert onnan ő többet lát”. A felvétel előkészületi szakaszában, bevallom, inamba szállt a bátorság, és átadtam a riportkészítés lehetőségét Gombár János kollégámnak, én szerkesztőként végeztem tovább a munkát. A professzor úrral szoros, mondhatnám baráti viszony alakult ki, bár ő 30 évvel idősebb volt nálam. Minden általam szervezett rendezvényre eljött, a műsoraimat megnézte, az utolsó levelét is hozzám írta.

A Romhányi professzorral készített film képezi az alapját a monodrámának? Vagy inkább folytatása?

Ez a 40 perces anyag az MTVA archívumának tulajdona, de szerencsére az operatőr, Bárány György, annakidején és véletlenül, a beszélgetés utolsó néhány percét, saját videomagnóján rögzítette. Ez a három perces bejátszás egyben a monodráma befejezése, amikor a maga valóságában a professzor is megjelenik. A nagymonológ forgatókönyve először egy 380 oldalas tanulmánykötetben látott napvilágot, melynek egyik szerkesztője lehettem. Ebben a kötetben, a szakmai írások mellett, megszólalnak a professzor által tanított 25 évfolyam (sok ezer hallgató) visszaemlékezései, felidőződnék legendás ötletsziporkái, ezt rendeztem dramaturgiai egységbe. Bár a PTE ÁOK aulája az ő nevét viseli, szobra is van a '48-as téren

(éppen azzal a házzal szemben, ahol lakott), szerettem volna, ha egy szélesebb körben is emléket kap nagyszerű tudósi mivolta.

Mi az, ami miatt az ő alakja érdekes lehet egy drámaíró számára?

Különc volt, provokatív és fanatikus. Híresek voltak nagytertermi előadásai, melyeken alkalmanként 200-250 hallgató ült. Híresen jó memóriával rendelkezett, azt is megjegyezte, ki hol ül és mennyit hiányzik. Egy egyetemi nagyelőadás megtartása a legmagasabb intellektuális teljesítmény, egyben pedagógiai kihívás, hiszen minden öt percben kell egy olyan információ, amely fenntartja a figyelmet. A mai online oktatással biztos nem lett volna kibékülve. Fontos volt számára a személyes jelenlét és szuggesztívó. Mikor megkérdezték, hogy miért nem ír tankönyvet, azt válaszolta, nem érdemes, mert egyrészt néhány év múltán elavul, másrészt azt az illúziót keltené a hallgatókban, hogy ezt az anyagot meg lehet tanulni könyvből... Ő a táblára felírt pár vonallal el tudott magyarázni bonyolult összefüggéseket. Híres mondása volt, hogy azért lett tudós, mert nem tanult meg tarokkozni. Arra utalt, hogy míg kollégái kártya partikat tartottak, neki volt ideje tudományos kutatásain dolgozni. Mindent ennek rendelt alá, nagyszerű családjától ehhez mindent megkapott. Szórakozni egyáltalán nem járt, kerülte a társasági alkalmakat, nem volt autója, nyaralója, legfeljebb a Mecsekre ment el sétálni. Rendkívül puritán életet élt.

A kórbonctan pedig talán a legkomorabb tudományterület...

Romhányi úgy tartotta, hogy a patológia az emberi szenvedések tana, ezért végtelen alázattal viseltetett a „páciensei” iránt. Köpenye alatt mindig fekete öltönyt viselt, ezzel is kifejezve a halott iránti tiszteletét. Mint mondta, az emberi testről, és a betegségekről a kórboncasztal mellett lehet a legtöbbet megtudni, és az többet ér minden könyvnél. Egyszer egy illető feldúlva, fenyegetőzve rontott be hozzá. Úgy gondolta, a boncolással meggyalázták hozzátartozóját, de a professzorral való beszélgetés után azt kérte, halála után őt magát is boncolják fel, hogy a tudományt szolgálhassa. Romhányi komoly gyűjteményt hozott létre, mellyel demonstrálni lehet az egyes betegségek okozta elváltozásokat a szerveken. Nagyon precíz és praktikus ember volt. Mindig helyreigazította, ha valaki például TBC-t mondott tuberkulózis helyett, rosszállóan figyelmeztette, ez egy betegség nem focicsapat. Ha valaki úgy került a boncasztalra, hogy foglalkozásaként „nyugdíjas” volt feltüntetve, méltatlankodott. „Ha tudom, hogy életében hegesztőként dolgozott, akkor azt is tudom, mit kell keresnem a tüdejében”.

Hogyan került Ön kapcsolatba a JESZ-szel?

A nagymonológot a Covid-járvány ideje alatt írtam, talán emlékeztetőként is, hogy a gyógyító orvosok milyen óriási, áldozatos munkát végeztek. Amikor elküldtem Mikuli Jánosnak, ő nagyon hamar válaszolt a levelemre, azzal a visszajelzéssel, hogy érdekesnek és izgalmasnak találja a szöveget. Rögtön Inhof Lászlóra gondolt, aki el is vállalta, hogy eljátszsa a szerepet. Miután túl vagyunk néhány próbán, azt gondolom, hogy személye teli találat! Laci nagy alázattal tanulta meg a szöveget és a játékán abszolút át is jön a mondanivaló, valóban megleveníti a professzor alakját.

Volt-e valamilyen nagyobb drámai fordulat Romhányi életében?

Megosztó személyiség volt, a körülötte levők vagy szerették, vagy elutasították, de sokatmondó, hogy nem volt jellemző a fluktuáció az intézetében, mert akik vele dolgoztak, tisztában voltak vele, mennyit nyerne ezzel. Maga a darab sok apró epizódból áll, önmagában mindegyik egy kisebb dráma. Nyugdíjazása annyiban jelentett fordulatot, hogy minden elismerést ezután kapott meg. Ő maga párhuzamot vont a katedra és a színház között: minden előadást premiernek, óriási kihívásnak tartott.

Ha egy kis ízelítőt szeretnénk megosztani a darabból, mi lenne az?

Díszletként egy-egy jellemző tárgy kapott fontos, szimbolikus szerepet. Az egyik a Serendipity nevű hajó makettje. Ezt az angol szót talán úgy lehetne magyarra fordítani, hogy „véletlen rátalálás”. Egy tudós életében ez rendkívül fontos, hiszen a legtöbb tudományos eredményt véletlen folytán fedeztek fel a kutatók. Bízom benne, hogy ezzel az előadással méltó emléket állítunk a híres pécsi orvosprofesszor emlékének!

Radnai Éva, Pécs, 2022. 11. 07.

[1]

https://jesz.pte.hu/sites/jesz.pte.hu/files/styles/large/public/fuzes.romhanyi.foto_.v.jpg?itok=zP8e0Zl3